

fries mozaïek

Honderd jaar geleden scheepsramp op de Fluessen met 14 doden

Vandaag is het precies honderd jaar geleden, dat Nederland werd opgeschrikt door het bericht van een scheepsramp, die zich op één van de wijde Friese meren had voltrokken. De stoomboot Willem 3, die de beurtdienst onderhield tussen Sneek en Staveren, was in de storm op de Fluessen gezonken. Veertien mensen kwamen om, 29 passagiers werden na een nacht vol ontbering 's morgens bij Galamadammen aan land gebracht. Een voor onze tijd onbegrijpelijke ramp. Weliswaar kan het stevig spoken op de Fluessen, maar een solied gebouwde stoomboot zal er niet gauw vergaan. En gebeurt er toch iets, dan wordt zulks onmiddellijk opgemerkt en komt er zeker binnen een uur hulp opdagen.

Toch is het allemaal echt waar gebeurd. Op 30 januari 1877, 's middags om een uur of twee verliet de stoomboot Sneek met aan boord vijf bemanningsleden, 38 passagiers en een vrij omvangrijke veestapel. Ijst en Heeg werden aangedaan en in die laatste plaats werd een venster van de kajuit ingedrukt. Dat gebeurde door een voorbij schurende karkzak, die gebruikt werd om een ander schip af te houden. Het kapotte venster werd gedicht en de reis werd voortgezet. De storm was inmiddels aangewakkerd en om die reden werd niet in Nijega afgemeerd. Het schip liep daar het gevaar aan lager wal terecht te komen.

De oversteek van de Fluessen in de richting van Galamadammen verliep aanvankelijk vlot. Het diepste gedeelte leverde geen problemen op en men zou na nog een kwartier varen Galamadammen bereiken. Maar op het nogal ondiepe Feitezand liep de stoomboot aan de grond, het roer brak en de schroef weigerde. Stuurloos bleef het schip liggen, storm

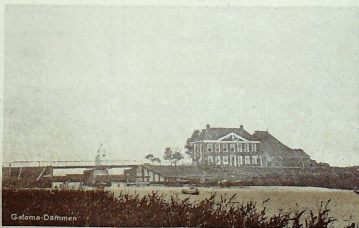
en wind maakten zich er van meester en de ruiten van de kajuit begaven het! De luiken waren in Staveren achter gebleven, maar met behulp van kussens en zakken werden de vensters gestopt. Er kwam toch water binnen en de passagiers gingen naar dek. Daar aangekomen dromden ze allemaal bij elkaar aan de luwzijde, het schip kwam op één kant te liggen, er braken meer ruiten en in korte tijd zonk het rechtstandig naar beneden. Er kwam ongeveer anderhalve voet water op het dek te staan, de passagiers vluchtten naar de hoogste gedeelten en konden het daar een tijdje uithouden.

Als er na een uur of wat hulp was komen opdagen, zou er niets gebeurd zijn. In Oudega had men wel iets opgemerkt (de bemanning had een kwartier lang met de stoomfluit en de scheepsbel alarm geslagen), er voer ook een bootje uit, maar de storm was te zwaar. In Oudega veronderstelde men, dat er vanuit Galamadammen wel poolshoogte zou worden genomen. Toen de boot niet op tijd op Galamadammen aankwam, ging men er daar vanuit dat de kapitein de oversteek niet had durven wagen en in Heeg was gebleven. En zo duurde het tot de volgende morgen voordat men aan de wal bemerkte, dat zich in de afgelopen nacht een ramp had voltrokken. Na zeventien uur in het ijskoude water temidden van striemende hagel- en sneeuwbuien te hebben verkeerd, waren veertien mensen bezweken.

Dr. Lieuwe Hornstra te Bakhuijzen (zijn grootvader was één van de eigenaren van de stoomboot) heeft de tragische geschiedenis nog eens uitgeplozen. In onderstaand stuk onthult hij bijzonderheden, die tot heden niet bekend waren.

De nacht, dat ús pake al syn hier forlear

It is hûndert jier lyn dat de steamboat de „Willem III” op de weromreis fan Snits nei Starum op de Fluessen sonken is. Fjirtjin minsken en in smet fê rekken dea, 29 minsken binne rêdden. Guon wiene bûten westen doe't hja alle gearre op 'e Galamadammen, dêr 't Fimme Salmstra de kastlein wie, troch de rêdders brocht wiene. Der is altyd gâns omtinken jown oan dizze skipsramp, binammen yn 'e súdwesthoeke. Wy kinne deroer lêze yn it „Nieuwsblad van Friesland” (de saneamde Hepkema's Krante) fan 20 en 27 augustus 1902, yn dizze Ljouwerter Krante fan 10 maart 1928, yn Hepkema fan 13 jannewaris 1937, yn 'e Balkster Courant fan 14 en 21 maart 1970, yn it boek „De Maren” fan G. Dorhout en mei koarten sil it ek foldert wurde yn it nije boek dat Ypk fan der Fear (fan Soudeler komôf) oer Gaasterlân taret.

Galama-Dammen

dia en it adres hie. Yn Hollân haw ik de kanne bisjoen, mar op 't heden is er

* Kafé, hotel en boerepleats oan de Galama-dammen, oant 1945 doe't de

maert fan 14 en 21 maart 1970 yn it boek „De Maren” fan G. Dorhout en mei kanten sil it ek forteld wurde yn it nije boek dat Ypk fan der Fear (fan Soudeler komôf) oer Gaasterlân taret.

Der kin wol sein wurde dat yn elts letter stik de wurklikheit better biskreaun wurden is, mei mear feiten dy't de sneupers foun hawwe. De gresste ferbettering kaem yn 1937 yn Hepke-ma's krante fan 13-jannewaris, dêr't ús fornijd wurdt hwa't de eigners wiene, hwa de sabare en hwa de echte skipper. Koart sein: yn 1876 forstoar de bigoedige boer Sjouke Bouma to Koudum (syn pleats stiet dêr noch, noardlik, oan 'e rjochterhân, wyt, deun by twa greatere, letter boude pleatsen). Fan it erfskop koften skoansoan skipper Lieuwe Fimmes Hornstra en soan Cornelis Bouma de - net nije - steamboat „Willem III” foar de beurtfeart fan Starum op Snits, sa 't bliken docht út it archyf fan notaris Carpentier to Koudum. Hornstra foar twa tredde part, Bouma foar ien tredde. Hornstra siet notariel noch fêst oan de beurt Bakhuzen-Snits en F. G. van der Wal oan dy fan Starum op Snits. Skipper van der Wal die it derom noch oant Hornstra frij wie it oer to nimmen. Offisjeel wie Bouma de skipper, mar van der Wal, lykas Hornstra in echte skipper, die it. Nei de ramp forkoft Bouma syn part oan syn sweager Hornstra.

● Koffekanne

De 29 rêdden minsken hawwe kastlein Fimmes Salmstra en dy syn frou Tsjerke Dölle in nikkelen koffekanne joun mei alle nammen deryn gravearre. Jierren lang haw ik om dy kanne socht, ik roun stomp, mar op 't lêst die bliken dat H. Twerda - hwa oars? - in

Galama-Dammen

dla en it adres hie. Yn Hollân haw ik de kanne bisjoen, mar op 't heden is er werom yn Koudum. De eigners, pensjoeneerde marine-ofsier K. Silvius, syn pake wie trouw mei dochter Boukje Salmstra.

It is net de bidoeling en skriu w it hiele rampforhael nochris op. Hwa 't it lêze wol, kin Dorhout syn nijsjirrich boek „De Maren” út 'e bibleteek krije en de biwenners en freonen fan Gaasterlân sille grif Ypk fan der Fear har nije boek oantúgje. Hja biskriuwt deryn ek dat ús pake nei dy ramp hielendal keal waerd en fierdersoan in prúk op hie. Ús beppe hie dy nacht in foartsjirmerijdream oer manlju mei learzens fol wetter. De mem fan de Bakhusters âld-smid de Blauw tsjinne wilens de ramp by Salmstra.

● Rovers

Der sitte lykwols noch oare kanten oan it forhael. Der waerd altyd sein (mar nea skreaun) dat foar de rêdders kamen, der rôvers wiene mei swarte gesichten om goud en sieraden to stellen en wer to fordwinen. De rêdden doarsten it net iepenlik to sizzen om 't hja kjel wiene foar de wrake. It âldste skreaune forhael, fan de rêdde passagier S. W. Muizelaar, keapman to Warns, hat in tsjuster stik: „... tegenover hen die ook bij dit ongeval betoonden den Cretenzers gelijk te zijn. Kwade beesten, luie buiken, zonder natuurlijke liefde, slaven der zonde en begeerlijkheid. Verachting en verdubbelde schande over hen die bij zulk een gelegenheid hun beuzen trachten te vullen, hun hebrucht en vraatzucht botvielen.”

* *Kajf, hotel en boerepleats oan de Galama-dammen, oant 1945 doe't de Dútskers it yn 'e brân stutsen hawwe.*

Nou is dat boekje fan Muizelaar sa ôfgryslik „kristlik”, it stiet stiif fan skuld en skande, lof en eare, en fansels jowt hy de suggesty dat de ramp in straf fan God wie. It wie de wenst doedstiden en noch oan de twadde wrâldoarloch ta, mar Muizelaar die soks ek út in oare reden. Hwerom sette it skip yn Snits ôf? Hwerom bleau it net yn Drylts en as lêste plak Heech, dêr't Lieuwe Hornstra warskôge foar de stoarm en binne bliuwe woe? Muizelaar skreau yn syn boekje: „... anderen scheen de vervulling van een lang gekoesterde begeerte voort te drijven om mr. Kerdijk te beluisteren, welke de 30e januari in de Hervormde kerk te Koudum zou spreken voor het openbaar onderwijs”. Voor en noet oer. En dat wie fansels goddeleas. De Willem III gyng yn Amsterdam op 'e helling, krige in nije moghen lytsere, sterkere finsters foar de kajuten. Pake hat denoch lang mei fearn. Novimber 1885 kaem de greate konkurrint, de trein Snits-Starum, en dêrnei de greate krieses yn lânbou en fébidriu, dat hy hâldde op as beurtskipper. De trije soannen waerden ûnderwizer, der wie gjin opfolger foar it skip. Hy sil it grif forkoft hawwe, mar nimmen wit hwer 't it bidarre is.

* *Lieuwe Fimmes Hornstra (1837-1894), eignerskipper fan de „Willem III”, en syn frou*

